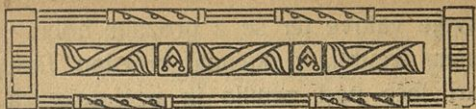

Prepričajte se o kvaliteti Franckove kave!

Predjamski grad.

Natisnila „Katoliška Tiskarna“ v Ljubljani.

Predjamski grad in Erazem Predjamski (Lueger).

Predjamska okolica spada med najzanimivejše kraške kraje. Pičli dve uri od Postojne proti zahodu, severno od Sv. Mihaela, je skalni Predjamski grad. Stari Predjamski grad je bil najimenitnejši vseh kranjskih viteških gradov. Sredi skalovitega gorovja štrli strma pečina navpično v nebo in na nji se beli sivi grad, sedanji Lueg ali grad „pred Jamo“. Toliko je potisnjen pod skalo v duplo, da ga stena, nad streho viseča, popolnoma brani dežja in nevihte.

Globoko, globoko pod gradom v dolini drvi deroči potok Jamšica penaste

vlasteljstvo. Kesneje je prišel grad v last plemiču Iv. Markoviču.

Do leta 1848. je bilo tu nameščeno grajsko sodišče, dandanes je pa gradu gospodar knez Windischgrätz.

Prispela sva do vhoda, do stolpa, ki je pri vsi zgradbi edino, kar je pod milim nebom — vse drugo je krito pod skalo. Pred njim stojita kameniti piramidi. Med njima in med grajskimi vrati, nad katerimi je grb Kobenccljev, izdolben od kararskega mramora, nahaja se globoka grapa. Čez njo drži lesen mostič. Nedavno je bil tu še most na veso (Zugbrücke). Enak most je bil nekdej med prvim tem stolpom in sledečo zgradbo. Niti tega ni danes videti, a ni ga tudi treba, kajti rov je zasut in noga tu stopa po ravnem.

Oglejva si sedaj nekoliko grajske prostore! Takoj pri vratih je ječa, ostalina iz tistih strašnih fevdalnih časov, ko je bil siromak kmet tlačan, in ko

je s krvavimi žulji redil trdosrčnega graščaka. — Blizu tam je v zid izdolbena ječica, kamor so zapirali zločince, ki se niso hoteli takoj oddajati. Tesna je, da jedva človek v njej stoji. Tu so uboge žrtve stojé ali včasih sloné, morale prebiti po štiriindvajset ur, a tudi po več dni. V prvem nadstropju se nahaja drug zapor. Na durih ima silovite zapahe. Na drugi strani je v živo skalo izdolbena strašna ječa, — kjer so se, kakor pripoveduje narod, našle človeške ogrodi. Sem so baje metali zločince, obsojene na smrt; v oni globoki duplini so nesrečneži zapuščeni umirali od gladu in žeje. Blizu tam na hodniku visi visoko v lini zvon, ki je nekdam pozivljaj k službi božji; poleg se nahaja domača kapelica. Na drugi strani gradu se dospe skozi nekak rov po v skalo vsekanih stopnjicah na odprto duplino, od koder imaš najlepši razgled čez vso dolinico.

Ko o sedanjem gradu še ni bilo ne sledu ne tiru, se je nahajal gori višje v duplu grad, mnogo jači, silovitejši od sedanjega — nepremagljiva prirodna trdnjava. Zgoraj skala, pod tabo skala in grozovita globočina, na levi in desni strani pečina. V ozadju ti zija ogromno žrelo; spredaj je zgrajen močan, debel zid — v njem pa vidiš ozka in nizka grajska vrata ter dvoje oken. To je bil na zunanje ves nekdanji grad — torej sama votlina, skalnata špilja, na izhodu zazidana. Kdor je hotel prispeti v to prirodno trdnjavo, je moral plezati iz doline počenši po vrvičnih lestvah tja čez streho sedanjega novega gradu. Ako je bil gori, še ni mogel kar tako v grad — med skalo in vrati zija globok prepad. Most na vesi je bil stoprav končna komunikacija.

Namesto nekdanjega mostu na škripcih se nahaja dandanes tu lesen mostiček.

Nad vrati se vidi predrta odprtina. Tu sem so padale krogle iz lombard in prebile steno, ki je, porušivša se, ubila poslednjega Luegerja.

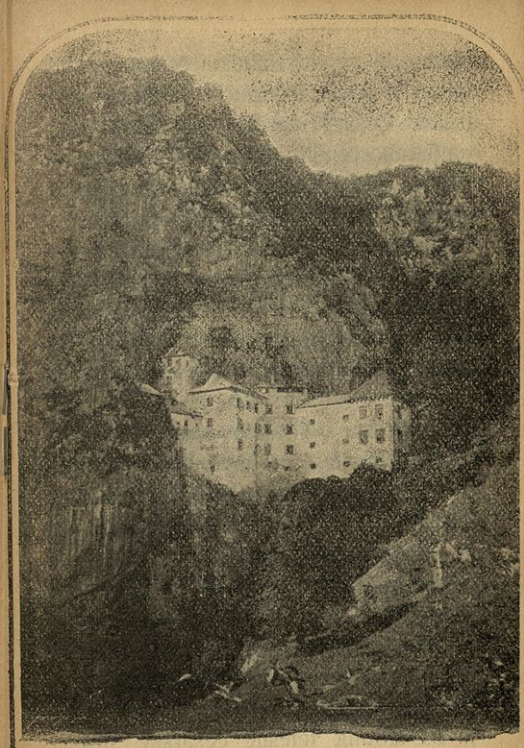
In tu kjer dandanes na skalni čeri mirno gnézdi siva golobica, tu kjer si sedaj išče zavetja plahi netopir, je bival nekdanj junaški rod; sedaj pa ruši in gloje časa zob ostaline divje minulosti.

Za cesarja Karla Vel. (768.—814. l.), ki si je bil osvojil i naše slovenske pokrajine, in ko si je jela naseljena tuja gospoda zidati gradove po naši domovini, je zašel nemški plemič v te kraje. Tam v duplo pod skalami si je sezidal grad v stan, v obrambo proti sovražnim navalom. Nazval ga je nemški: Lueg, a domačin ga je nazival: Grad pred Jamo. Potomci vitezovi so si prisvojili ime „Luegerji“. Stari grad so dolgo imeli v oblasti oglejski patriarhi, ki so ga prepuščali v fevd plemstvu. Leta 1270. ga jim je hotel

odvzeti goriški knez Albert, kar se mu je končno tudi posrečilo; kmalu nato si ga je zopeč osvojil patriarh Rajmund. Okoli leta 1400. je prišel grad v last cesarju.

Vsem Luegerjem je bil boj geslo. Kjer je divjal boj, tam izvestno ni nedostajalo Luegerjev. Marsikdo si je pridobil v boju lavorov venec. Poslednji te rodovine je bil Erazem Predjamski. A njemu se ni milila sreča. Ni umrl v postelji in ne v bitki, nego je padel zavrato. Bil je zadnji srednjeveški vitez-plenilec na Kranjskem.

Dasi Erazem ni gojil nežnih čutov v svojem srcu, vendar se mu je duša oklenila z mladeniškim ognjem moža junaka, katerega je edino ljubil prijateljski. Bil je to Andrej Baumkircher, rodom Kranjec, kojega rodni grad je stal v Vipavi, kjer se še dandanes nahajajo razvaline takozvanega »Baumkircherjevega turna«. Pripovedujejo o

njem, da je sovražniku često razklal glavo do brade, dasi mu jo je krila železna čelada. Cesar Friderik IV. (l. 1439.—1443.) ga je jako cenil in mu podelil baronstvo. Zaradi hudih bojev, katere je bojeval cesar s Celjskim grofom Urhom, z ogrskim kraljem Matijo Korvinom, s češkim Podjebradom, in zaradi slabega gospodarstva je bil Erazem pogosto v denarni zadregi. Baumkircher, ki je bil jako imovit, pomagal mu je z ogromnimi vsotami iz stiske. Ko je bil pozneje Baumkircher v Gradcu zavratno napaden in obglavljen, je to Erazma, njegovega najboljšega prijatelja, jako užalilo, kajti imel je trdno prepričanje, da je Baumkircher nedolžen. Erazem je postal zdaj še bolj mrzel, mrtev svetu — nikogar ni več zval prijateljem.

Bilo je leta 1483. Cesar Friderik je imel svoj dvor v Frankobrodu ob Meni. Tudi Erazem je bil tam navzoč, saj je bil stotnik telesne cesarske straže.

Gostije so priredili. Govorica nanese tud na sojenega Baumkircherja. Castihlepni grof Papenheim ga nazivlje upornikom in trdi, da je prav, da je poginil v krvnikovih rokah. Bliskoma poseže Erazem po svojem meču in Papenheim je ležal v krvi mrtev na tleh. V ječo so vrgli silnega Erazma in ga obsodili na smrt. Že se je nagnil tretji dan — poslednji dan Luegerjevega življenja. Pred ječo so se gostili čuvaji z jedjo in pijačo, kojo jim je kupil obsojenec. Kar vstopi sivolas menih. Erazem takoj spozna našemljenega štajerskega grofa Baerenecka. Prinesel mu je bil pilo in orožje. — Zjutraj obsojenega viteza ni bilo več v ječi; prepilil je omrežje in ubežal na Kranjsko v rodni očetov grad Pred jamo. Tu je našel dvanajst kraških korenjakov, nekdanjih njegovih vojnih hlapcev, s katerimi je ropal po okolici, kar jim ie prišlo v roke.

Strog ukaz je došel tržaškemu glav-
varju, baronu Gašperju Ravbarju, da
ugonobi drznega, nevarnega razbojnika.
Ker je bival v skalnem gradu, ga ce-
sarski vojaki niso mogli zaslediti. Era-
zem je bil vedno drznejši in je prišel
neki dan pred Mali grad pri Planini,
kjer se je utaboril Ravbar s svojo voj-
sko, ter se ponudil cesarskemu povelj-
niku, da ga pripelje do Erazmovega
gradu in ga tam pogosti. Erazem se je
jedva rešil na brzem konju, a sledovi
konjskih kopit v novozapadlem snegu
so peljali do Erazmovega gradu. Dva
meseca ga oblega baron Ravbar, pa
nobenega uspeha. Mislil je, da bodo
Erazma sestradali. Bilo je ravno pustni
torek, ko se na »belvederu« prikaže
neustrašeni Lueger. Smejoč vabi ba-
rona Ravbarja v gosti. A ko se ta ne
zmeni za njegovo roganje, vrže mu
četrt razsekanega vola v dolino. A ži-
lavi neprijatelji so le nadalje vztrajno

oblegali grad, meneč, enkrat ga že dobimo v pest. Minila je zima, novo življenje je jelo kliti v prirodi. Erazem često vabi barona k sebi v grad, toda Ravbar mu ne zaupa. Nato predlaga Erazem, naj se zajamči njegovemu slugi varnost, in pošiljal bode često darov. V to dovoli Ravbar. Kako se začudi, ko istinito ugleda hlapca plezati po vrveh navzdol s košaro rdečih jagod. »Od kod to?« belil si je baron glavo. In skoro mu prinese sluga Erazmov zrelih črešenj, kasneje marelic, hrušk, drugega sadja — neki petek celo živih postrvi, dalje redke vrste vina in še drugih darov. »Nič ne bode,« togotil se je razljučeni baron; že je hotel obleganje opustiti ter odriniti domov. Zdajci mu nekdo svetuje, naj podkupi Erazmovega slugo in tako z izdajstvom ugonobi Erazma. To se mu tudi posreči. Ko prispe Erazmov hlapec z novimi darili, sprejme ga zviti baron preprijazno, nadari ga

z zlatom in — hlapec gre v nastavljeno mu past. Ko se mu obljubi denar in zagotovi milost, pove, da se grad nikakor ne more sestradati, kajti po podzemski poti dobiva vsakovrstnega živeža. Erazem se zamore le na enem kraju zasačiti, kamor zahaja navadno sleherni večer k potrebi. Tam je tenka skala, lahko se prebije in le tu bi ga dosegle krogle iz lombarde, drugje nikjer. Izdajalec obljubi, da hoče na označenem kraju izobesiti belo cunjo, a zvečer, ko pojde Erazem tja, prižgati na »belvederu« luč. — Izdajalec le prevestno izpolni svojo obljubo. Skoro ugledajo oblegalci izobešeno belo zaplato. Nemudoma namerijo štiri lombarde na znamenovano mesto.

Temna noč je krila zemljo. V dolini so zijale polne lombarde s svojimi žreli v skalni grad, poleg njih so bedeli topničarji s flečimi vžigalnicami. Na oknu visoko se pokaže luč — pogo-

jeno znamenje. Žareč blisk posveti za hip črno temo, grozen grom se razlega po dolini, v gradu pa bolešno vikne izdani Erazem. Krogle so prebile steno, krš in kamen se je podrl raz steno, zadel nesrečnega v stegno in na glavo — ter ubil Erazma. Prestrašeni hite hlapci svojemu gospodarju na pomoč, V tej zmešnjavi pa preda izdajalec Franc oblegalcem grad, koji so ugonobili vseh dvanajst Luegerjevih hlapcev.

Izdajalec Franc ni dolgo užival sadu svojega krvavega dela. Star učitelj Erazmov, bivajoč v gradu, osvetil se mu je in mu zasadil vpričo sovražnikov bodalo v srce. Ravbarjevi vojaki so brez usmiljenja potolkli sivolasega starčka, potem pa zapustili grad. V njem sta ostala le Erazmova psa. Prišli so sosedni kmetje in zagrebli mrtva trupla na pokopališču bližnje cerkvice. Ne sorodnika, ne prijatelja, niti plemiča ni bilo navzočega pri izprevodu zadnjega

Luegerja. Le njegova psa sta tulila za krsto svojega gospodarja, tako govori pripovedka, legla na gomilo in žalostna poginila. — To se je vršilo l. 1485. Tako je končal žalostno poslednji Lueger, na takov način zamrl slavni rod Predjamskih gospodov.

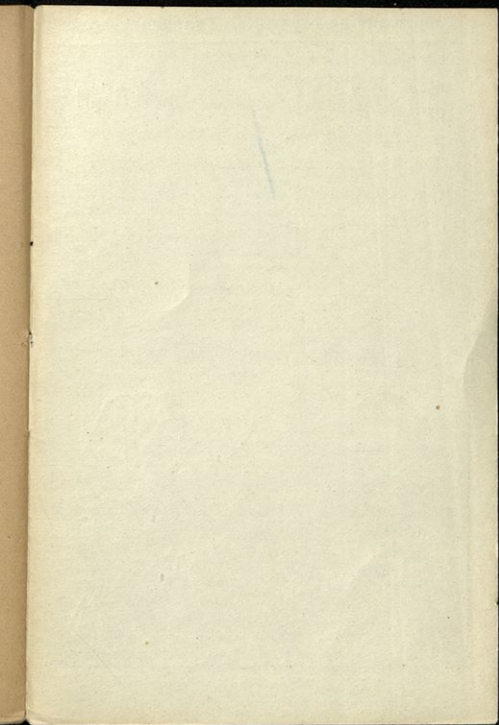
Stari grad je potem razpal in poznejši posestnik Janez pl. Kobencelj je l. 1570. sezidal sedanji grad. V njem prebiva logar z dvema gozdarjema.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000513339

Prepričajte se o kvaliteti Franckove kave!

Pravi „**FRANCK**“ najboljši pridatek za kavo

Tovarniška znamka.

Pazite
na tovarniško znamko kavni mlinček.

Založili Henr. Francka sinovi.